

Sten Vikner

System i forskelligheden

Selv om uregelmæssige tyske verber får sveden frem hos mange danskere, er der ikke så store forskelle på dansk og de øvrige sprog i verden. Lektor ved Institut for Sprog, Litteratur og Kultur ved Aarhus Universitet Sten Vikner forsøger at finde et system i de forskellige sprogs forskelligheder.

Af Jakob Kehlet

Måske vil folk, der har mistet evnen til at tale på grund af en hjerneblødning, få lettere ved at genvinde talens brug, og måske vil de studerende bedre kunne lære fremmede sprog.

Sten Vikner understreger, at han arbejder med grundforskning, og at konkrete mål kun sjældent er inden for rækkevidde, men på den anden side er de to nævnte måske'er på længere sigt ikke umulige landvindinger i forbindelse med dele af hans forskning.

– Hvis vi kan finde kendetegn, der viser, hvor sprogene hænger sammen eller er forskellige, har vi et godt redskab til at hjælpe folk, der har svært ved at lære deres eget eller fremmede sprog, siger Sten Vikner.

På baggrund af sin forskning er han derfor optimist på vegne af alle de mange mennesker, der sukker sig igennem aftenskolekurser i fremmede sprog.

– Jo mere man finder ud af vedrørende forskellene mellem for eksempel engelsk og dansk, jo nemmere bliver det at lære folk det fremmede sprog, forklarer Sten Vikner. Men som med al grundforskning er det, der driver værket, lige så meget en elementær nysgerrighed om, hvordan sprogene er skruet sammen, som det er en forventning om, at en sådan indsigt kan bruges i praksis.

Når sproget gnaver

Som ansat ved Afdeling for Engelsk forsker han primært i de germanske sprog (blandt andre engelsk, tysk og de skandinaviske sprog), men kaster sig også ud i sammenligninger med andre sprog.

– For det meste går jeg i gang med at analysere sætnings-konstruktioner, fordi der er et eller andet, der "gnaver". Hvad er for eksempel årsagen til, at vi siger "idet jeg ikke kender bogen" på dansk, svensk, norsk og

engelsk, mens man på fransk, islandsk og jiddisch siger "idet jeg kender ikke bogen". Min hypotese er, at i de sidstnævnte sprog skal man have tjek på personen for at bøje verbet korrekt. Derfor står verbum og subjekt ved siden af hinanden, forklarer Sten Vikner.

Denne forklaring understøttes blandt andet af, at man på dansk sagde "fordi jeg kender ikke bogen" indtil begyndelsen af 1500-tallet. Indtil da bøjede danskerne nemlig også verberne forskelligt i første, anden og tredje person, ligesom på fransk, islandsk og jiddisch.

Sammenhæng mellem forskellene

Når man leder efter system i forskellighederne, er det interessant at sammenligne nært beslægtede sprog som de germanske. Ligesom i andre videnskaber gælder det også her om at isolere de fænomener, der skal undersøges.

– Hvis man er interesseret i, hvor verbet står, kan det godt betale sig at studere verbets stilling i færøsk og islandsk, forklarer Sten Vikner.

De to sprog er nært beslægtede og har mange egenskaber til fælles. Derfor er det lettere at se, hvilke andre forskelle mellem de to sprog verbets forskellige positioner kan hænge sammen med.

– Set i et lidt større perspektiv drejer det sig om at kortlægge, hvilke typer sprogvariation der findes, og hvilke der ikke findes.

Jyske konstruktioner på tilbagetog

Der findes næppe sprog, som er nærmere beslægtet med hinanden end de forskellige dialekter. Men i takt med, at kommunikation og infrastruktur binder Danmark mere sammen, får dialekterne trange kår. Sammen med en række nordiske kolleger er Sten Vikner derfor i gang med et større studie af dialekters sætningskonstruktioner.

– Sådan et studie haster, fordi dialekterne er ved at forsvinde. Tidligere kunne man høre forskelle i sproget inden for korte geografiske afstande, men i dag er det svært at finde de store afvigelser. For eksempel er den jyske

Sten Vikner analyserer sætningskonstruktioner i forskellige sprog og sammenligner for eksempel ordstillinger

brug af "hans", hvor østdansk har "sin" – som i "Ole gjorde hans bedste" – helt klart på tilbagetog, siger Sten Vikner.

Dansk klarer sig

Hvor dialekter som jysk nok er på tilbagetog, har rigsdansk det godt. Det har været udsat for langt stærkere indflydelse udefra end de amerikanske og engelske slang-udtryk, som i disse år invaderer især unges sprogbrug.

– Dansk var virkelig under pres fra det tyske sprog for 6-700 år siden. Dengang importerede vi nogle elementer, som stred voldsomt mod systemet i sproget – for eksempel brugen af de trykssvage forstavelser "be-" og "er-" – men dansk overlevede trods alt, siger Sten Vikner.

Han afviser, at dansk uddør, fordi udenlandsk slang sniger sig fra tv-kanalerne ind i dagligstuen. Dansk indeholder i forvejen en lang række udenlandske ord, som gennem århundreder er blevet adopteret og integreret.

Sten Vikner er for eksempel ikke bange

for, at det engelske "starte" skal erstatte "begynde".

– Det er værd at huske, at "begynde" blev importeret fra Tyskland i 1400-tallet og dengang fortrængte det gammeldanske "byrje", som stadig ses i svensk "börja". Dansk dør ikke af, at ordene skiftes ud, men det kunne måske dø, hvis de dansktalende skiftede deres sprog ud, siger han.

– Hvis vi alle skulle vælge at gå over til engelsk i store dele af vores dagligdag, ville jeg nok blive lidt betænkelig, indrømmer Sten Vikner, der dog ikke ser nogen aktuelle signaler i retning af, at det skulle blive tilfældet.

– Opfattelsen af, at dansk er et lille, truet sprog, holder ikke. Dansk er blandt de 100 mest talte sprog i verden, og der er masser af meget mindre sprog, som er tættere på farezonen, siger Sten Vikner.

www.hum.au.dk/engelsk/engsv/objectpositions

www.cfin.au.dk/kog-kom-kul

<http://uit.no/scandiasyn>